

Нечерда В.Б.

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
фізичного розвитку та здорового способу життя,
Інститут проблем виховання НАПН України
м. Київ, Україна

ВИДИ КЕЙСІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

В сучасних закладах освіти формування соціально успішної особистості учня передбачає створення умов, спрямованих на розкриття індивідуальності кожного школяра, розвиток його талантів і позитивну самореалізацію. З цією метою виховна система має спиратись на принцип успішності як норму повноцінного багатогранного життя зростаючої особистості. Цей принцип закладено в сучасні практики формування соціально успішної особистості, які засвідчили істотну ефективність технології «case-study», що заснована на розвитку навичок учнів знаходити варіанти нестандартних рішень реальних складних проблем. Основою цієї технології є кейс.

Слід відзначити, що на сьогодні у психолого-педагогічній науці не існує універсального розуміння терміну «кейс». Саме тому для коректного оперування даним поняттям вважаємо необхідним термінологічне уточнення і з'ясування семантики цього слова. Аналіз вітчизняного і зарубіжного контенту [1; 2; 3; 4; 5] дозволив нам зробити висновки, що *кейс є багатозначним поняттям і трактується наступним чином:*

1) від латинського слова «casus» – випадок, пригода, випадковість – опис певного випадку, який містить достатню кількість проблем для їх подальшого групового вирішення, завдяки чому у більшості джерел технологією «case-study»

називають обговорення різноманітних життєвих і професійних випадків;

2) від англійського слова «case» – чохол, футляр, коробка – феномен, обмежений ситуацією (контекстом);

3) від поширеного трактування англійського слова «case» – сумка, портфель – творче завдання для розвитку мислення, метою якого є опрацювання великих обсягів інформації і вироблення алгоритму прийняття рішень для конкретної ситуації, викладеної у кейсі, і для аналогічних;

4) від одного з розумінь англійського слова «case» – прецедент – спеціально підготовлений матеріал з описом історії конкретної проблеми з тієї чи іншої сфери діяльності з метою стимулювання учасників до дискусії з даного приводу і прийняття рішень;

5) від розуміння англійського слова «case» у значенні – справа – певна рольова система, завданням якої є вироблення моделі практичної дії як засобу формування професійних якостей учасників, при цьому їхні ролі являють собою сукупність вимог до осіб із відповідними соціальними позиціями.

У нашому дослідженні під *кейсом* ми розуміємо навчальний матеріал, у якому запропоновано для аналізу та вирішення реальну чи вигадану ситуацію, оформлену у певній вербальній чи письмовій формі або подану за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Дослідники Республіки Малі та Китаю вважають, що успішність роботи за технологією «case-study» залежить, у першу чергу, від попереднього планування й акцентують увагу на важливості розробки *протоколу кейса*, який містить *ситуацію* (випадок, проблему, історію з реального життя чи художнього твору); *контекст цієї ситуації* (хронологічний, історичний, контекст місця, особливості сюжетної дії чи

характерів учасників ситуації); *коментар ситуації* (подається автором-розробником кейса); *питання чи завдання* до роботи з кейсом; *додатки* з різною інформацією, що передає загальний контекст ситуації [4, р. 7]. Суголосною щодо значення ретельної розробки кейса є думка вітчизняних вчених [1; 2].

Розмаїття підходів до розробки кейсів у вітчизняній і зарубіжній науково-методичній літературі спричинили появу різних *класифікацій кейсів*, які ми вважали за необхідне впорядкувати наступним чином:

1) *за складністю*:

- *навчальний ілюстративний кейс* – навчання алгоритму прийняття правильного рішення у відповідній ситуації на певному практичному прикладі,

- *проблемний кейс* – відпрацювання навичок діагностики ситуації і самостійного прийняття рішення по проблемі, яка чітко виявляється і формулюється в ході опису ситуації у конкретний період часу,

- *кейс без формування проблеми* – розвиток вмінь самостійного виявлення проблеми, що не представлена під час опису ситуації, а також аналізу відповідних ресурсів та пошуку альтернативних шляхів вирішення проблеми;

2) *за структурою*:

- *неструктурований кейс* – кейс, який містить матеріал з великим обсягом даних, що вимагає від учасників розвинутих навичок роботи з інформацією і оперативності мислення, та передбачає декілька правильних варіантів відповіді,

- *структурований кейс* – кейс, який пропонує короткий точний опис ситуації із конкретними цифровими і текстовими даними, що потребує від учасників знань і вмінь у певній області знання, та має визначену кількість правильних відповідей,

- *кейс «першовідкривачів»* – кейс, який зобов'язує учасників не лише застосовувати вже засвоєні ними теоретичні

знання і практичні навички, але й мислити нестандартно і креативно та виступати у ролі дослідників, пропонуючи нові підходи, гіпотези, рішення;

3) за наповненістю:

- «закритий» кейс – кейс, що містить всю необхідну для аналізу інформацію,

- «відкритий» кейс – кейс, який вимагає від учасників пошуку додаткової інформації для аналізу і вирішення проблеми;

4) за обсягом:

- міні-кейс – кейс обсягом 1-2 сторінки для ілюстрування проблеми дослідження,

- стислий кейс – кейс обсягом 3-5 сторінок для аналізу основних позицій і проблемних питань дослідження,

- повний кейс – кейс обсягом 20-25 сторінок для групової роботи упродовж декількох днів;

5) за фактажем:

- «польовий» кейс – кейс, заснований на реальному матеріалі,

- «кабінетний» кейс – кейс, в основі якого вигадана ситуація;

б) за способом подання матеріалу:

- друкований кейс, наочність якого досягається використанням графіків, таблиць, діаграм, ілюстрацій,

- мультимедіа-кейс, зміст якого подається одночасно за допомогою текстової, звукової, графічної та відеоінформації і передбачає способи інтерактивної взаємодії з нею через апаратні та програмні засоби,

- відео-кейс, який містить фільми, аудіо- та відеоматеріали;

Бразильські вчені пропонують класифікувати кейси також за суб'єктом дії: колективний або інституційний, дійовими особами якого є підприємства, організації, навчальні установи; багатосуб'єктний – декілька осіб і особистісний (з однією

дійовою особою) [5, р. 101]. Американська дослідниця Dawidowicz відзначає необхідність *жанрового поділу кейсів* на *кейс-спогад*, який реконструює ситуацію, та *прогностичний кейс*, що описує минуле й сьогодення героя і вимагає визначення оптимальних варіантів його поведінки у майбутньому [3, р. 9]. Вітчизняна вчена Пащенко додає до класифікацій видів кейсів поділ їх за *типом і спрямованістю* (навчальний, аналітичний, дослідницький, систематизуючий, прогностичний), а також за *змістом* (*практичні кейси*, що відображають абсолютно реальні життєві ситуації; *навчальні кейси*, основною задачею яких виступає навчання; *науково-дослідницькі кейси*, орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності) [1, с. 97]. Іншим є *поділ кейсів за змістом* у дослідників Степурко та Ігнащук: *аналітичні* (при вивченні яких треба провести аналіз описаної ситуації); *проблемні* (слід прийняти рішення щодо описаної проблеми) та *описові* (є ілюстративними й описують проблему з уже готовим рішенням) [2, с. 74].

Спільною науковою позицією вітчизняних і зарубіжних вчених є те, що, незалежно від мети, змісту, структури чи обсягу, будь-який кейс заснований на принципі «рух до істини важливіший за саму істину», при його розробці неодмінно враховуються вікові особливості і творчі можливості учнів. Важливим також вважаємо те, що під час роботи над кейсом переважно порушуються значущі морально-психологічні проблеми, які спонукають учнів до висловлення полярних поглядів, зміни світоглядних позицій, прийняття дуалізму істин, що відіграє вагомую роль у формуванні соціально успішної особистості в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Пащенко Т. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*. 2015. № 8. С. 94-99.

2. Степурко Т., Ігнащук О. Кейс-стаді як метод викладання управлінських дисциплін в охороні здоров'я. *Вісник АПСВТ*. 2017. № 1. С. 71–77.

3. Dawidowicz, P. With Scholarship & Practice in Mind: The Case Study as Research Method. *The Journal of Applied Instructional Design*. 2011. Vol. 1. P. 5–12.

4. Sy Diop Kh. A., Liu E. Categorization of case in case-study research method: new approach. *Knowledge and Performance Management*. 2020. Vol. 4 (1). P. 1–14.

5. Takahashi A. R. W., Araujo L. Case study research: opening up research opportunities. *RAUSP*. 2020. Vol. 55. P. 100–111.

